

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 11012 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	12
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarni tashkil etishning nazariy asoslari.....	20
Olim Murtazayev, Muysinov Olim Bekturmatovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	26
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	29
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	34
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari.....	42
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida).....	47
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari.....	52
Ibrohimov Boburmirrozo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	57
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	65
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	69
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	74
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	79
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	86
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari.....	90
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedagogik metodlar yordamida amalga oshirish....	95
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari.....	100
Meliqulov G'ayrat Abdug'afrovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	107
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari.....	112
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	118
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	123
Saidqulova Firusa Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari.....	127
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	131
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari.....	138
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	145
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	151
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi.....	156
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	161
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	167
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	171
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari.....	175
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari.....	180
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	185
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	188
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	194
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	198
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	203
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	209
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	213
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	218
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	225
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	230
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	234
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	239
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	245
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	251
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	257
Саиткамоллов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	263
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	268
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	273
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	278
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globallashtirish sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	284
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children	288
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment	293
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammad qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	298
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	303
Axrоров Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	311
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	316
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	321
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	327
Narziyeva Dilafuruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	332
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	336
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.	341
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	345
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	350
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	354
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	358
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari	362
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	368
Usmanova Guljahan Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	373
Xodjayev Anvar Rasulovich	
Transport Decarbonization Strategy	379
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	

Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	384
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	389
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	392
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	396
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	401
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	406
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	411
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi.....	418
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	423
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	429
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	434
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	440
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	444
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	449
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	455
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari	462
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari.....	469
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	473
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	480
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	484
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	487
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi.....	492
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish	497
Xamidova Z. U.	

Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati.....	503
Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi.....	507
Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish.....	513
Shaymatova Nargiza Ashurovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari.....	518
Shodmonova Odina G'ofur qizi	
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili.....	522
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati.....	527
Eldor Uskanov	
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari	532
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida)	536
Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash.....	543
Sobirov Azizbek Avzbekovich	
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	550
Gadaev Ismat Yadgarovich	
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar	553
Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari.....	556
Kobilova Nasiba Xurramovna	
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy	563
Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfova, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market.....	568
Musyeva Shoira Azimovna	
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi.....	572
Odina Nabiyevena Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish.....	577
Rashidova Xadicha Tursunaliyeva	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari	583
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba	588
Tashmatov Rustam Xusanovich	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	594
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti.....	597
Zilola Jumanova	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	604
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана.....	609
Кадиров Алишер Исмаилович	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов	613
Раупов Жамшид Рашидович	
O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	619
Rashidova Odina Olimjon qizi	

Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	624
Камалов Камоладдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	628
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	632
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotteling.....	637
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Difuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	646
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: atb "Aloqabank" misolida.....	651
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	656
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	660
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	665
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	669
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	675
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	686
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	691
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	696
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	701
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	707
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	713
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	718
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	725
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	733
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	740
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development.....	746
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	751
Muminova Elnoraxon Abdukarimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	756
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	761
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	

Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	768
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонova Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	776
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	782
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	789
Жанзаков Бекзот, Жонузоков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	797
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	804
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	808
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	816
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	821
Berdikulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	825
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	834
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptovalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	837
Berdikulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	839
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	845
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	848
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	858
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	865
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	874
Berdikulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	878
Алиева С. С.	
Роль применения информационных технологий "BLOCKCHAIN" в совершенствовании системы бухгалтерского учета Республики Узбекистан.....	883
Холбеков Расул Олимович	
Sanatoriy-sog'lomlashtirish muassasasida ichki audit qanday amalga oshiriladi: usullari	888
Shafkarov Faxriddin Xudayberdievich	
Tashqi savdo operatsiyalarining yagona elektron axborot tizimida umidsiz qarzdorlik masalasi	894
Tashmuxamedov Dilmirod Mirabzalovich	

Принципы формирования отчета о финансовых результатах в национальной и зарубежной практике.....	899
Эргашева Шахло Тургуновна	
Xalqaro raqamli integratsiyaning O'zbekiston an'anaviy banklarning raqobat muhitiga ta'siri.....	909
Abdujabbarov Abdurasul Abdurashid o'g'li	
O'zbekistonda turizm sohasida kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish: muammolar va strategiyalar.....	917
Eshmurodov Rustam Sayfiddin o'g'li	
Yoshlar turizmini rivojlantirishda ommaviy va alternativ turizmning o'rni hamda volontyorlikning xususiyatlari.....	920
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Parrandachilik statistikasi ko'rsatkichlar tizimini shakllantirishning nazariy asoslari.....	924
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Iqtisodiyotda kambag'allik darajasini qisqartirishda moliya bozori instrumentlaridan foydalanish imkoniyatlari.....	929
Shaxnoza Qobilova	
Sohibqiron Amir Temur va Adam Smitning soliqlarga bo'lgan qarashlarining xususiyatlari to'g'risidagi fikrlar	934
Alimov Ilxomjon Ikromovich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy bank xizmatlarinin rivojlantirish istiqbollari (O'ZMILLIYBANK AJ misolida).....	940
Kadirov Laziz	
Milliy barqaror rivojlanish sohasidagi maqsad va vazifalarni amalga oshirishda iqtisodiy indikatorlar tahlili .	943
Xoshimov Sobir Murtazayevich	
The Role of Artificial Intelligence in Digital Transformation	947
Raimjonova Madina Asrarovna	
Tadbirkorlikda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish masalalari	951
Otaxanov Sardorbek Maxammadali o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati samarasini oshirishda iqtisodiyotni rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	954
I. M. Kamoliddinov, Sodiqov Maqsudjon Abduolimovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliq mexanizmi orqali rivojlantirish masalalari.....	957
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
Yashil investitsiya samaradorligini oshirish masalalari.....	961
Ibrohimov Muhammadjon Abdullajanovich	
Yengil sanoat korxonalarini rivojlantirish va eksport imkoniyatlarini oshirish yo'llari	964
K. M. Umarkulov	
"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda tadbirkorlik faoliyati va uning hissasini oshirish masalalari	968
G. T. Mamajanova	
Kichik biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashda mahalliy boshqaruv bilan mushtarak jihatlarining o'ziga xos xususiyatlari.....	972
Ubaydullayev Akmal Tulkinboyevich	
Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	978
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Институциональные концепции устойчивого развития в рамках стратегического управления экономикой региона.....	982
Сеитова Лейла Пулатовна	
Hududlarda turistik destinatsiyalarni majmuaviy rivojlantirishda raqobatbardoshlik strategiyasini takomillashtirish istiqbollari.....	990
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Современное состояние развитие системы железнодорожного транспорта	994
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Relevance of Benchmarking in Industrial Enterprises.....	997
Uktamjonova Zulayxo Anvarjon qizi	

Aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari.....	1002
Tursunov Abdulla Qoraboshevich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida davlat xususiy sheriklik asosida byudjetdan ajratilayotgan mablag'larning holati tahlili.....	1006
Xalilova Sh. G'	
Направления обеспечения конкурентоспособности во внешнеэкономических связях.....	1009
Ахмедов Икром Акрамович	
O'zbekistonda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish mexanizmini rivojlantirish.....	1023
Primova Nigora Ikrom qizi	
Kichik biznes korxonalarida B2B bozorini tizimli tashkil etishning uslubiy jihatlari.....	1030
Zakirova Gulnoza Qudratovna	
Current Trends in Agrotourism in Uzbekistan: Demand, Needs, and Motives of Agritourists	1034
Iroda Abdieva Gayrat kizi	
Современное состояние достойного труда специалистов транспорта в условиях цифровизации.....	1039
Абдуллаева Нигора Шамсиддиновна	
Обоснование методов оценки совершенствования конкурентоспособности предприятий легкой промышленности	1043
Тухтасинова Мухайё Мирзасултоновна	
Проблемные аспекты трансформации финансовой отчетности бизнеса юридических лиц	1049
Шин Инесса Олеговна	
Cross-Cultural Management is a Separate Field of Science and Discipline.....	1055
Umarova Zulaykho, Rakhmanova Zilola	
Tadbirkorlik subyektlarida xalqaro sifat standartlarini joriy etish tahlili.....	1058
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznesning o'rni	1062
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
Iqtisodiy inqiroz davrida kredit xizmatlari bozorini davlat tomonidan tartibga solishning xorijiy modellari....	1066
Kurbonov Rustam Radjabovich	
Raqamli transformatsiya konsepsiyalari va uning ahamiyati.....	1071
Abdurahmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirishning istiqbollari.....	1078
Xalilova Shoxsanam G'ayrat qizi	
"EIZ" hududida soliq va bojxona rejimlari uchun imtiyozlarni tahlil qilish	1083
Xusanov Durbek Nishonovich, Djurayeva Iroda Bahrom qizi	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari.....	1087
Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda sun'iy texnologiyalarning o'rni	1092
Xonova Nodira Fazliddinovna	
O'zbekistonning investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish yo'llari.....	1097
Sotimov Yunusbek Turg'unboy o'g'li	
"Yashil" sanoat siyosatini yuritish zaruriyati: bozor nuqsonlaridan milliy xavfsizlikkacha.....	1102
Muqimov Sherali Axmadali o'g'li	
O'zbekiston to'qimachilik sanoatining hozirgi holati tahlili va rivojlantirish istiqbollari.....	1107
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	

MAMLAKATIMIZDA QISHLOQ XO'JALIGINI LIZING ASOSIDA MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Aliqulov Mehmonali Salahiddin o'g'li

PhD, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Baholash ishi va
investitsiyalar kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari bo'yicha dunyoning yetakchi olimlari fikrlari o'rganilgan, mamlakatimizda 2018–2023-yillarda amalga oshirilgan lizing operatsiyalari soni, ularning qiymati hamda sohalar bo'yicha taqsimoti tahlil qilingan, mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari bo'yicha asoslantirilgan xulosa va takliflar ishlab chiqilgan hamda mamlakatimizda qo'llash bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Qishloq xo'jaligi, lizing, moliyalashtirish, modernizatsiya, bitim, moliyaviy resurs, kredit.

Abstract: The article examines the opinions of the world's leading scientists on the prospects of financing agriculture on the basis of leasing in our country, analyzes the number of leasing operations carried out in 2018–2023 in our country, their value, and their distribution by sectors, and substantiates the prospects of financing agriculture on the basis of leasing in our country. conclusions and proposals were developed and recommendations for application in our country were given.

Key words: Agriculture, leasing, financing, modernization, transaction, financial resources, credit.

Аннотация: В статье рассматриваются мнения ведущих ученых мира о перспективах финансирования сельского хозяйства на основе лизинга в нашей стране, анализируется количество лизинговых сделок, осуществленных в 2018–2023 годах в нашей стране, их стоимость и распределение по отраслям. Финансирование сельского хозяйства на основе лизинга в нашей стране. На основе перспектив были разработаны выводы и предложения и даны рекомендации для применения в нашей стране.

Ключевые слова: Сельское хозяйство, лизинг, финансирование, модернизация, сделка, финансовый ресурс, кредит.

KIRISH

Jahon mamlakatlari tajribasi ko'rsatishicha, mamlakat iqtisodiyotiga xorijiy investisiyalarni faol jalb qilish iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Mazkur masala, birinchi navbatda, mamlakatning investision jozibadorligiga, xorijiy investorlarga yaratilgan shart-sharoitlarga va mamlakatda olib borilayotgan investisiya siyosatiga borib taqaladi. O'z navbatida, mamlakat iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarning faol jalb qilinishi mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yanada rivojlantirish va aholi farovonligini ta'minlash, ishlab chiqarishda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish va uni intensiv rivojlantirish, iqtisodiyot tarmoqlarida zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish orqali raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish, mineral xomashyo va qishloq xo'jaligi resurslarini chuqur qayta ishlash bo'yicha yuqori texnologik ishlab chiqarish, mamlakatning eksport salohiyatini oshirish imkoniyatlarini yaratadi.

Bunday imkoniyat va uni erishishga qaratilgan iqtisodiy-ijtimoiy islohotlarning samaradorligini ta'minlash ularning qay darajada va qanday shakllarda jalb qilinishiga ham bevosita bog'liqdir. Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilishning, texnik va texnologik qayta jihozlashning, iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarini jadal yangilashning yangi va noan'anaviy usullarining joriy etilishi eng ustuvor va muhim masaladir. Shu bois ham kichik biznesni jadal va barqaror rivojlantirish tadbirkorlardan mulkka egalik qilishi bilangina cheklanmay, balki undan samarali foydalanish zarurligini ko'rsatmoqda. Bugunda respublika iqtisodiyotini rivojlantirishda mulkchilik munosabatlarining mulkdan foydalanish va unga egalik qilishning o'ziga xos "lizing" ko'rinishi jadallik bilan rivojlanib bormoqda. O'zbekistonda lizing munosabatlari ravnaqi jahon iqtisodiyotidagi iqtisodiy-siyosiy sektorga

xos bo'lgan alohida xususiyatlari bilan tasniflanadi. Lizing kapital qo'yilmalarni moliyalashtirishning an'anaviy bank kredit va xususiy moliyaviy resurslardan foydalanish usullariga muqobil bo'lgan o'ziga xos shaklidir. U korxonalarga zarur jihozlarni yoki transport vositalarini bir vaqtda katta miqdordagi xarajatlarsiz olish hamda ishlab chiqirish vositalarining ma'naviy eskirish bilan bog'liq yo'qotishlardan xalos bo'lish imkoniyatini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR SHARHI

Mavzuga oid adabiyotlarni tahlil etish jarayonida mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish istiqbollari bo'yicha dunyoning bir qancha yetakchi iqtisodchi olim va mutaxassislar tomonidan ilmiy izlanishlar olib borilgan bo'lib. Ulardan, mamlakatimiz olimlari Prof. J. Sinkining xulosasiga ko'ra, taraqqiy etgan mamlakatlarning barchasida davlat qishloq xo'jaligi subyektlarini moliyalashtirish jarayonini faol tarzda qo'llab-quvvatlaydi. Masalan, AQSHda tijorat banklari tomonidan fermer xo'jaliklariga berilgan kreditlarning foiz stavkasini bir qismi davlat mablag'lari hisobidan subsidiyalanadi. Shuningdek, fermer xo'jaliklariga depozit, kredit va hisob-kitob xizmati ko'rsatadigan tijorat banklariga fermerlarning yer maydonlari va binolarini garovga olgan holda 40 yilgacha muddatga kredit berish huquqi berilgan ^[1].

I. Petrenko va P. Chujinovlarning fikriga ko'ra, qishloq xo'jaligining tabiiy iqlim sharoitlari, ishlab chiqarish siklining muddati kabi xususiyatlarining mavjudligi sababli qishloq xo'jaligi kredit bozori uzluksiz amal qila olmaydi. Bu esa, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi davlatning to'g'ridan-to'g'ri dotatsiyalar, imtiyozli kreditlar shaklida faol moliyaviy qo'llab-quvvatlashini talab qiladi. Biroq qishloq xo'jaligini davlat tomonidan kreditlanishi ko'pincha kutilgan natijalarni bermayapti. Jumladan, bu kabi kreditlarning qaytarilish darajasi pastligicha qolmoqda. Ma'lumki, qishloq xo'jaligiga ajratiladigan cheklangan davlat mablag'lari agrar sektorning kredit mablag'lariga bo'lgan ehtiyojlarini qanoatlantira olmaydi ^[2].

Q.A. Choriyev o'zning uslubiy tavsiyalarida agrar sohada innovatsion faoliyatni rag'banlashtirish bevosita va bilvosita mexanizmlar orqali amalga oshiriladi. Jumladan, davlat tomonidan bevosita iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari davlat va maxalliy byudjetlar, kredit resurslari, xususiy sarmoyadorlar, xorijiy investorlar mablag'lari va boshqa manbalar orqali to'g'ridan to'g'ri moliyalashtirish o'z ichiga oladi. Bilvosita mexanizmlarni iqtisodiy richaglarining barcha turlarida, ya'ni moliya, kredit, soliq, lizing, sug'urta, bojxona va boshqa tizimlarda qo'llaniladigan imtiyozlar majmuasini tashkil qiladi ^[3].

T.X. Farmonov o'zining ilmiy ishlarida fermer xo'jaliklarini kreditlash tizimini: markaziy budjet hisobidan ajratiladigan mablag'lar, davlat ehtiyoji uchun harid qilinadigan qishloq xo'jaligi mahsulotlari hisob-kitobi bo'yicha ajratiladigan mablag'lar, turli jamg'armalar tomonidan ajratiladigan mablag'lar, tijorat banklari tomonidan ajratiladigan maqsadli kredit mablag'lari, kredit uyushmalari hisobidan ajratiladigan mablag'lar, qishloq xo'jaligi texnika vositalarini lizing asosida xarid qilinishi, hamkorlikdagi korxona va tashkilotlarning zayom, kredit yoki bo'nak mablag'lari shaxsiy mablag'lar sifatida e'tirof etgan ^[4].

I.E. Ergashev tadqiqot ishida qishloq xo'jaligi birlashmalari va agroklastlar tarkibiy subyektlari o'rtasida kooperatsiya aloqalarini rivojlantirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash va ular faoliyatida qo'shilgan qiymatni ko'paytirishni rag'batlantirish, undan moliyalashtirish manbayi sifatida foydalanish va banklari tomonidan kreditlashda kafillik taqdim etish amaliyotini kengaytirish lozimligini ta'kidlagan ^[5].

F.F. Gaforov o'z tadqiqotlarida agrar sohada lizing munosabatlarining jadal rivojlanib borishi sharoitida, lizing tushunchasini mustaqil iqtisodiy kategoriya sifatida ajratib ko'rsatishni tavsiya etadi. Chunki lizing investisiya faoliyatining moliyaviy vositasi sifatida lizing munosabatlari ishtirokchilariga ma'lum foyda keltiradi. So'nggi yillarda lizingga qishloq xo'jaligi texnika sotib olish jarayonining ommalashib borayotganligi kelgusida agrar sohaga ko'rsatiladigan lizing xizmatlari hajmining yanada kengayishiga olib keladi. Qishloq xo'jaligi korxonalarining texnika vositalariga bo'lgan talabning oshayotganligi sababli davlatning moliyaviy ko'magi ostida qishloq xo'jalik korxonalariga imtiyozli shartlar asosida texnikalarni lizingga yetkazib berilishi eng maqbul moliyaviy yordam hisoblanadi deb ta'kidlaydi ^[6].

Norbayev G'olibjon Toxirovich tomonidan "Lizing tizimi kreditlashning eng istiqbolli muqobil shakllaridan biri hisoblanadi. Fermer va dehqon xo'jaliklari uchun lizing bir vaqtning o'zida ikkita muhim muammoni hal etadi: texnika va uskunalarni jalb qilish va bu jarayonni moliyalashtirish. Lizing moliyaviy vazifadan tashqari ishlab chiqarish funksiyasini bajaradi, ya'ni ishlab chiqarishni moddiy-texnika shu jumladan zamonaviy texnika vositalari bilan ta'minlashni jadallashtirish imkonini beradi. Qishloq xo'jaligini kreditlash tizimini isloh qilish va uni takomillashtirish qishloq xo'jaligini bozor iqtisodiyoti sharoitiga mos holda qayta tashkil etishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi" ^[7].

Bizning fikrimizcha, yuqorida aytilgan olimlar fikrlaridan kelib chiqib bugungi kun agrar sohasi uchun moliyalashtirishda tijorat banklari, lizing kompaniyalarining foiz stavkalari yuqoriligi, olingan kreditlarning qaytarish davri qisqaligi qishloq xo'jaligi korxonalari uchun asosiy muammolardan biri sanaladi. Lekin hozirda qaysi tarqoqlarga moliyaviy qo'llab-quvvatlash zarurligi olimlar fikridan chetda qolgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

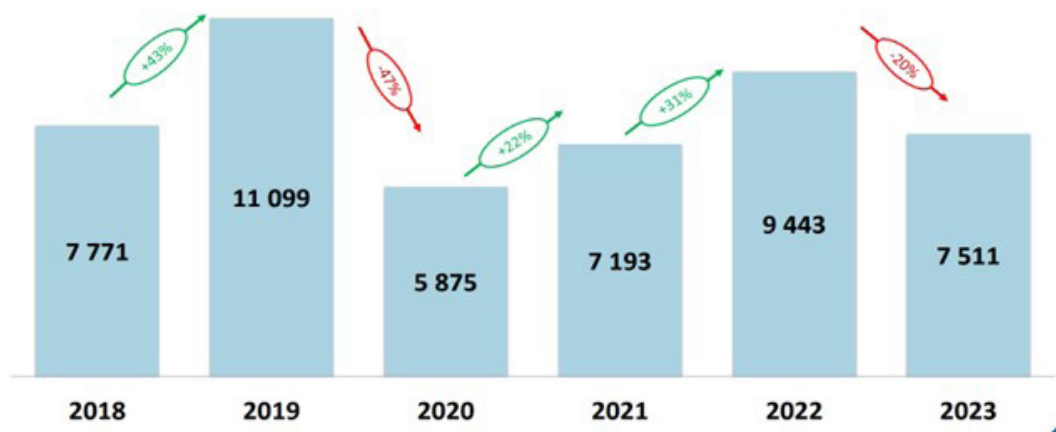
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligini lizing asosida moliyalashtirish bo'yicha dunyo olimlari tomonidan olib borilayotgan tadqiqodlarni tahlil qilish, mavzu yuzasidan barcha ma'lumotlarni to'plash, solishtirish, mantiqiy fikrlash kabi iqtisodiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020–2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Ushbu vazifalarni amalga oshirish uchun qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarini davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish, jumladan, strategik ahamiyatga ega bo'lgan ayrim qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtirishga ajratilgan tijorat kreditlarining foiz stavkalarini subsidiyalash zarur. Ushbu holat agrar soha kopxonalarining lizing va kredit to'loviga layoqatligi darajasini oshirish, qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarini lizing xizmatlari jarayonini davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlanish amaliyotini takomillashtirish ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lgan ilmiy muammo hisoblanadi.

Lizing tadbirkorlik asosida moliyaviy resurslarni safarbar etishning zamonaviy shakli va o'z imkoniyatlari bilan kichik biznes rivojiga tez va samarali ta'sir ko'rsatadi. Kichik biznes faoliyatida lizingning qo'llanilishi: moliyaviy, iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, texnik, texnologik jihatdan muhim afzalliklarni ta'minlaydi. Biroq kichik biznes uchun eng afzali va muhimrogi iqtisodiy manfaatdorlik hisoblanadi. Moliyalashtirishning lizing shakli asbob-uskunalar ishlab chiqaruvchilar uchun yangi bozorlar ochish imkoniyatini beradi. Agarda bugungi kunda fan-texnikaning oxirgi yutuqlari asosida tayyorlangan mashina va uskunalarining narxi ancha yuqoriligini hisobga olsak, rivojlanish darajasi past bo'lgan (bunda sotib olish imkoniyati cheklangan) hududlar ishlab chiqarishini rivojlantirish uchun qo'llashning iqtisodiy mohiyati lizing faoliyati imkoniyatlarini yuqori baholash mumkin. Ayniqsa, jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida investision bozorlar o'rtasida raqobat kuchaydi. Shu bois xo'jalik subyektlarining asosiy fondlarini yangilash, ishlab chiqarishni texnologik qayta qurollantirish sur'atlarini tezlashtirishda moliyaviy instrument sifatida yangicha noan'anaviy usul bo'lishida lizingning ahamiyati yanada kuchaydi. Buning boisi lizing bajaradigan iqtisodiy funksiyalardir, ya'ni:

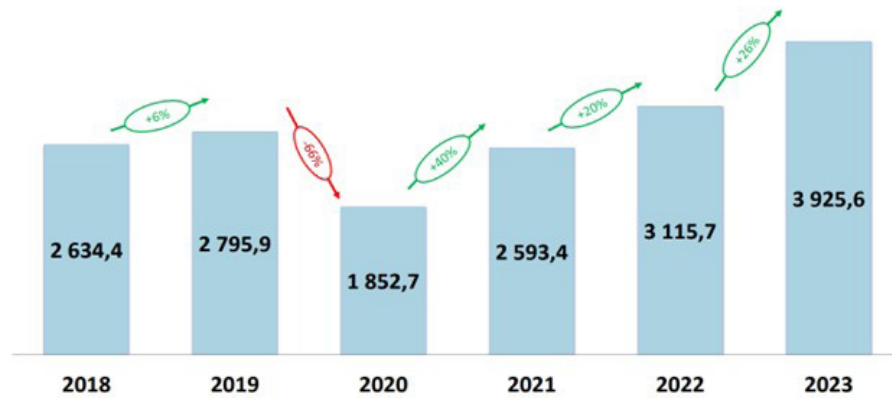
- *birinchidan*, lizingda moliyaviy resurslar iqtisodiyotning real sektoriga asosiy fondlar shaklida boradi;
- *ikkinchidan*, lizing oluvchi asosiy vositalardan iqtisodiyotning tez o'zgaruvchi kon'yunkturasiga mos foydalana oladi, bu esa xo'jalik faoliyati samaradorligini oshirishga yordam beradi;
- *uchinchidan*, lizing orqali investisiyalash ko'lami rag'batlantiriladi, xo'jalik subyektlarining asosiy vositalarini yangilash jarayoni tezlashadi;
- *to'rtinchidan*, iqtisodiy o'sish sur'atlari tezlashadi va ilmiy-texnika taraqqiyoti natijalarini ishlab chiqarishga joriy etish sur'ati o'sadi, xo'jalik subyektlari kapitallashuvi jarayoni tezlashadi.

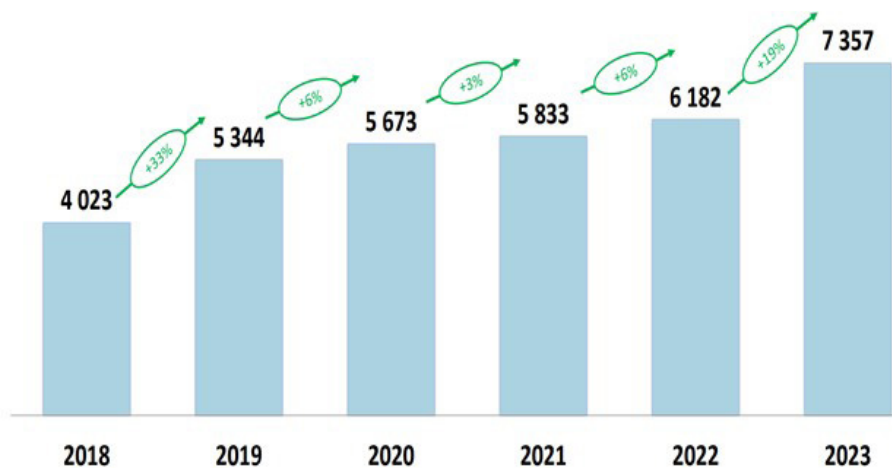
1-rasm: Mamlakatimizda 2018–2023 yillarda amalga oshirilgan lizing operatsiyalarining soni¹

Yuqoridagi jadvaldan 2018–2023-yillarda mamlakatimizda iqtisodiyotning turli sohalarini modernizatsiyalash uchun amalga oshirilgan lizing operatsiyalarini ko'rishimiz mumkin. 2018-yilga nisbatan 2023-yilda amalga oshirilgan lizing operatsiyalarini soni kamayganini ko'rishimiz mumkin. Lekin 2-rasmga qaraydigan bo'lsak amalga oshirilgan lizing bitmlarining qiymati yildan-yilga oshib borayotganligini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, 2018-yilda 2634,4 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yil yakunlariga 3925,6 mlrd so'mni tashkil etgan, ya'ni 150 foizga oshganini ko'rishimiz mumkin.

¹ O'zbekiston Lizing Uyushmasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyotlandi.

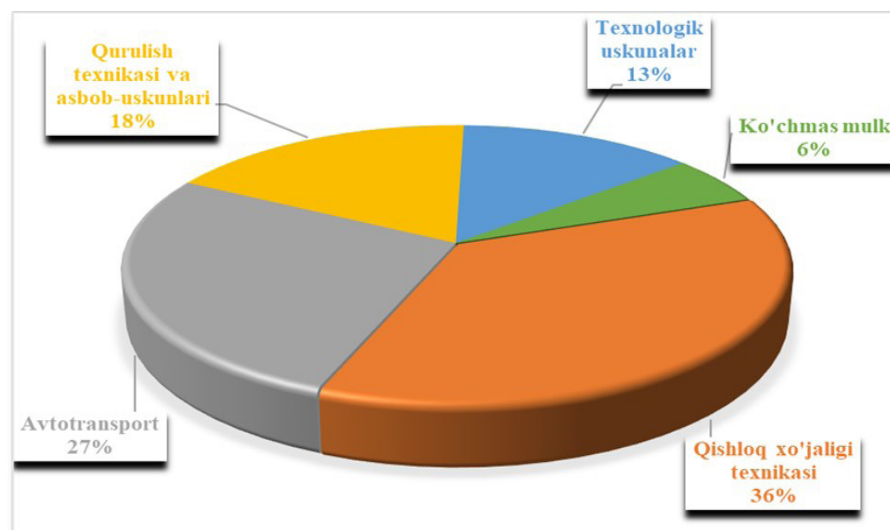

2-rasm: Mamlakatimizda 2018–2023 lizing operatsiyalarining miqdori (mlrd so'm)²

3-rasm: Lizing portfelining hajmi (mlrd so'm)³

3-rasm ma'lumotlarini tahlil qiladigan bo'lsak, yildan-yilga lizing portfelining hajmi mustahkamlanib borayotganligini ko'rishimiz mumkin. Jumladan, 2018-yilda 4023 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yil yakunlariga ushbu ko'rsatkich 7357 mlrd. so'mni tashkil etmoqda. Ya'ni 1,8 barobarga oshganligini ko'rishimiz mumkin.

4-rasm: Yangi lizing bitimlarining asosiy vositalar turlari bo'yicha taqsimoti hajmi (mlrd so'm)⁴

2 O'zbekiston Lizing Uyushmasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyotlandi.

3 O'zbekiston Lizing Uyushmasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyotlandi.

4 O'zbekiston Lizing Uyushmasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyotlandi.

Yuqoridagi rasm ma'lumotlaridan ko'rishimiz mumkinki, 2023-yil yakunlariga ko'ra mamlakatimizda 3925,6 mlrd so'mlik lizing operatsiyalari amalga oshirilgan bo'lib, ushbu operatsiyalarni eng katta qismi qishloq xo'jaligi texnikalarini lizing asosida sotib olishga to'g'ri kelmoqda, ya'ni 36 foiz yoki 1435,9 mlrd so'mni tashkil etmoqda. Shuningdek, avtotransport 27 foiz yoki 1058,7 mlrd so'm, qurulish texnikasi va asbob-uskunlari 18 foiz yoki 685,9 mlrd so'm, texnologik uskunalar 13 foiz yoki 521,4 mlrd so'm hamda ko'chmas mulk 6 foiz yoki 223,7 mlrd so'mni tashkil etgan.

Bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarda, lizing mahsulotini ishlab chiqaruvchilar va iste'mol qiluvchilar, shuningdek, moliyaviy vositachilar, biznesning shu turi bilan shug'ullanuvchilar uchun bir qator muhim masalani hal etuvchi biznesning alohida turi sifatida qaraladi.

Lizing institutlari endigina rivojlanayotgan O'zbekistonda bozor munosabatlarining qonunchilik negizini shakllantirish bilan birga lizingni ham tadbirkorlikning alohida turiga aylantirish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biriga aylanib bormoqda. Shu sababli, bizning nazarimizda, lizingni investitsiyalash va moliyalashtirishning nazariy jihatlarini to'liq o'zlashtirish lizing munosabatlarini bugungi kun amaliyotiga qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlillarimizdam xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, bugungi kunda agrar soha korxonalari uchun yangi turdagi zamonaviy qishloq xo'jaligi texnikalaridan foydalanish talabi ortmoqda. Shu sababli ushbu talablardan kelib chiqib "O'zagrolizing" AJ tomonidan lizinga berilayotgan texnika vositalari va hizmatlarning turlarini kengaytirib borish asosiy maqsadga aylanish kerak. Lizingga beriladigan qishloq xo'jaligi texnikalarini davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlashni yanada rivojlantirish va lizing faoliyatini diversifikatsiyalash, zamonaviy innovasion qishloq xo'jaligi texnikalari, zamonaviy issiqxonalar, chorvachilik komplekslari, qayta ishlash korxonalari va logistika markazlarini tayyor holda lizinga berishni kengaytirish lozim. Shuningdek, qishloq xo'jaligini qo'llab-quvvatlashning subsidiya, kredit, soliq, dotatsiya, baho, bojxona imtiyozlari kabi iqtisodiy-moliyaviy mexanizmlarini bugungi iqtisodiyot talablariga mos takomillashtirish asosida qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetishtiruvchi subyektlar uchun qulay sharoitlar yaratish istiqboldagi muhim yo'nalishlar sifatida hal etishni taqozo etadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг. Пер. с англ. – М. Альпина Паблишер., 2017. – С. 596-597.
2. Петренко И.Я., Чужинов П.И. Экономика сельскохозяйственного производства. – Алма-Ата: Кайнар, 1992. – С. 434-437.
3. Q.A. Chariyev. Qishloq xo'jaligida innovatsionlar joriy qilish tizimini shakllantirish va rag'batlantirish istiqbollari (uslubiy tavsiyalar). Toshkent. QXITI, 2014. – 32b.
4. T.X. Farmonov. Fermer xo'jaliklarini rivojlantirishning ustivor yo'nalishlari.: i.f.d. ilm. dar. olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati.-T.:O'zBIITI,2006. – 36-b. <http://diss.natlib.uz/ru-RU/Research Work / OnlineView/34291>
5. I.E. Ergashev. Moliyaviy ta'minotni barqarorlashtirish asosida bog'dorchilik va uzumchilik tarmog'ini rivojlantirish.: i.f.d. ilm. dar. olish uchun yozilgan dissertatsiya avtoreferati. – T.: TMI, 2020. – 26-b. https://inlibrary.uz/index.php/development_economy/article/view/16284
6. Ф.Ф. Гафоров. Развитие рынка лизинговых услуг в агропромышленном комплексе Республики Таджикистан: афтореферат дисс. на уч степ. к.э.н. – Т.: Жалал-абад-2019. 28 с.
7. Norbayev G'olibjon Toxirovich Qishloq xo'jalik tuzilmalarini moliyalashtirish va kreditlash mexanizmining nazariy asoslari "Central asian journal of education and innovation" Volume 3, Issue 2, February 2024
8. O'zbekiston Lizing Uyushmasi ma'lumotlari <http://ula.uz/>

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.